

71. YILI KUTLARKEN

Bazı dergiler vardır, yayın hayatlarını uzun süre devam ettirirler, bazıları ise, çeşitli sebeplerden, bir müddet sonra yayınları durdurulmak mecburiyetinde kalınır. Bölümümüzün yayın organı olan *Tarih Dergisi* ilk grupta yer alıyor. Bunda, Derginin mimarı rahmetli hocam Prof. Cavid Baysun'un rolü büyüktür. Gerek O'nun yetiştirdiği gençler gerekse daha sonraki nesiller de Dergimize sahip çıkmışlardır. Bundan sonra da bu an'änenin devam edeceğine inanıyorum.

Tarih Dergisi'nin yayını için teşebbüs Prof. Cavid Baysun'dan gelmiş, o sırada Fakültemizin dekanı olan rahmetli hocam Ord. Prof. Hamid Ongunsu da hem bu fikri desteklemiş hem de idarî bakımdan yardımcı olmuştur¹. Ancak, 1937-38 senelerinde yayına başlayan, fakat ancak üç sayısı çıkartılabilen *Tarih Semineri Dergisi*'nin âkıbeti dolayısıyla dergi çıkıp kabul görünceye kadar da endişeler devam etmiştir.

Tarih Dergisi'nin ilk sayısının sunuş yazısında neden böyle bir dergiye ihtiyaç olduğu ve dergide ne gibi yazıların yer alacağı “Hiç bir iddia taşımadan neşriyat sahasına atılan Dergimiz, daha ziyade Tarih Zümresinin yeni istidatlarına ait kalem mahsullerine geniş mikyasta yer verecek, Tarihin bütün çağlarına mütedair tetkıklerin, kütüphane ve arşivlerde ele geçirilmiş vesikaların, seyahat raporlarının, bibliyografya haberlerinin ilh. meslek arkadaşlarına tanıtma vasıtası olacaktır. ... mevzuu doğrudan doğruya Tarih olan yazılardan başka, bu ilmin ilerlemesine hizmet eden şubelerden gelecek makalelere de sahifelerini memnulukla açık tutmaktadır...” ifadesiyle açıklanmıştır.

Tarih Dergisi'nin hazırlık safhasını ise, o tarihte Prof. Baysun'un asistanı olan Dr. Orhan Köprülü'nün, Hocamızın vefatından sonra Derginin, O'nun hatrasına armağan edilen sayısında çıkan yazısında buluyoruz. Dr. Köprülü, “... o zamanlar Edebiyat Fakültesi'ne muvakkat bir barınak vazifesini gören eski binanın² üst katındaki, caddeye bakan küçük bir odasında Prof. Cavid Baysun, M. Münir Aktepe ve benim *Tarih Dergisi*'nin, 1. sayısını nasıl hazırladığımızı, bütün yazıları ve provalarını en ince teferruatına kadar nasıl gözden geçirdiğimizi canlı bir şekilde hatırlıyorum.” diyor ve “... hocamızın mecmua'nın ilk sayısını eline aldığı zaman bir çocuk gibi sevindiği”ni, hele Londra'nın Luzac, Kegan Paul, Heffer ve Thornton gibi

1 Tahrir Heyeti, “Ord. Prof. A. Hamid Ongunsu”, *Tarih Dergisi*, sayı 22 (1968).

2 Lâleli'de, Edebiyat Fakültesi olan, Zeynep Hanım Konağı'nın yanmasından sonra, yeni bina yapılıncaya kadar Fındıklı'da sahilde, bugün Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan bina Edebiyat Fakültesi'ne tahsis edilmişti.

belli başlı kitabıcılarının stoklarında *Tarih Dergisi*'nin bulunduğunu öğrendiğinde büyük bir memnuniyet ve gurur duyduğunu ilâve ediyor ³.

Ben, Prof. Baysun'un *Tarih Dergisi* konusundaki aynı heyecan ve titizliğini Tarih Bölümü talebesi olduğum 1950'li yıllarda da gördüm. Prof. Baysun, yazıların muhtevası kadar şekle de önem verirdi. Makale başlığının nereden başlayacağı, yazar isminin nereye konulacağı mühimdi. Hiçbir makale, çift numaralı sayfadan başlatılmaz, bir önceki makale tek numaralı sayfada bitse bile çift numaralı sayfa boş bırakılırdı. Ben de bu usûlü benimsemiş ve kitaplarımda olsun editörlüğünü yaptığım yayınlarda olsun, Hocamın izinden giderek, buna riâyet etmişimdir.

Makaleler dizilebilecek hale gelince matbaaya gönderilirdi. Fakültemiz Basımevi 1958'de faaliyete geçtiği için ilk sayılar özel matbaalarda basılmıştı. 3-4. sayıya kadar İbrahim Horoz, 5-12. sayı arası Osman Yalçın matbaalarında, 1958'de yayınlanan 13. sayıdan itibaren ise Fakültemiz Basımevi'nde dizilip basılmıştı. Hatırladığım yıllarda matbaalarla irtibat rahmetli hocam Münir Aktepe tarafından sağlanmıştı. Ord. Prof.⁴ Baysun'un vefatından sonra da Derginin birinci derecede sorumlusu emekli oluncaya kadar Prof. Dr. Aktepe olmuştu.

Bilgisayarın hayatımıza girmesinden önce bir kitap veya derginin dizgi işi hayli meşakkatliydi. Kurşundan dökülmüş olan harfler, ayrı ayrı kutularda bulunurdu. Farklı puntolar için de ayrı kutular olurdu. Dizgi, bu harflerin âit oldukları kutulardan birer birer alınıp birleştirilmesiyle ortaya çıkardı ki bu, tahmin edilebileceği gibi, hayli oyalayıcı ve dikkat isteyen bir işti. Zîrâ bu işlem sür'atle yapıldığı için hatalar kaçınılmaz olurdu.

Bir veya birkaç formanın dizilmesi bitip tashihleri de tamamlandıktan sonra yazar tarafından *basılısı* verilip basılır ve dizilmiş olan sayfaların harfleri âit oldukları kutulara dağıtılırdı. Dağıtma işi sür'atle yapıldığından bazı harflerin yanlış kutulara girmesi de kaçınılmaz olurdu. Bu tarz dizgilerin tashihlerini yapmak da ayrıca yorucu idi. Bazen marjlar, bu tashihlerle dolardı.

Fakülte Basımevi'nde daha sonra *linotip dizgi* yapan makinelere geçildi. Bu sistemde operatörün önünde daktilo klavyesi gibi bir klavye bulunur, metin burada yazılır, satır bittikçe yine kurşundan olmak üzere bütün bir satır kalıp halinde çıkar ve bunlar mürettip tarafından sayfaların altına konulacak notlar da yerleştirilmek üzere sayfalar bağlanırdı. Yalnız, bu tipte

3 Orhan F. Köprülü, "Ord. Prof. Cavid Baysun'un Ardından", *Tarih Dergisi*, sayı 23 (1960), s. 9-10

4 Hocamız, 1960'da ordinaryüslüğe yükseltilmişti. M. C. Şehabeddin Tekindağ, "Kaybettiğimiz Bir Değer Ord. Prof. M. Cavit Baysun", *Tarih Dergisi*, sayı 23 (1960), s. 1.

bir satırda tek bir harfin, hatta bir nokta veya virgülün dahi değiştirilmesi gerektiğinde bütün satır yeniden dizilir, bazen bu ikinci dizgide de hata olabilirdi.

Edebiyat Fakültemiz Basımevi bilgisayar dizgiye geçememiş ve maalesef 2000 yılında Basımevinin faaliyetine son verilmiş, bundan sonra basım işi Rektörlük Matbaasına geçmiş, 2011’de bu matbaa da kapanıncaya kadar burada, 2012’den itibaren ise Rektörlüğün yıllık olarak ihale ettiği özel matbaalarda basılmaya başlanmıştır.

Tarih Dergisi, uluslararası standartlara uydurulmuş, rektörlüğün 11 Nisan 2002’de hakemli dergi yönergesini kabulüyle 2002 yılındaki 37. sayısından itibaren hakemli bir dergi olarak yayın hayatına devam etmektedir.

Hangi şartlarda olursa olsun, Tarih Bölümü mensupları Dergimize sahip çıkmışlar ve Hocamız Ord. Prof. Cavid Baysun’un emânetini O’na yakışan halefleri olarak yaşatmaya devam etmişlerdir.

Ben de kendisinden pek çok şey öğrendiğim, akademik kariyerimde rehberim olan aziz ve değerli Hocamı, bu vesile ile bir kere daha, rahmet ve şükranla anıyorum.

Prof. Dr. Mübahat S. KÜTÜKOĞLU

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,

Tarih Bölümü, Emekli Öğretim Üyesi